

Василина Подлесна

ЦИКЛІЧНИЙ ХАРАКТЕР ЕКОНОМІЧНОЇ ДИНАМІКИ В УКРАЇНІ

Обґрунтовано, що формування ринкової економіки в Україні почалося в умовах розгортання трансформаційної економічної кризи, яка зумовила глибокі структурні диспропорції, а також інституційні суперечності економіки, внаслідок чого посилилася амплітуда її циклічних коливань. Охарактеризовано середньостроковий цикл вітчизняної економіки: динаміка проаналізованих макроекономічних показників свідчить, що в період з 1991 по 2008 роки розгорталися всі чотири фази економічного циклу (криза, депресія, пожвавлення, економічний підйом). Перший економічний цикл був відкритий трансформаційною кризою, другий почався з циклічної кризи 2008 року, який трансформувався в гібридну кризу, що охопила як соціально-економічні, так і політичні процеси. Доведено, що особливості економічних циклів, які склалися у країні, зумовлені інверсійним характером соціально-економічних трансформацій.

Ключові слова: економічний цикл, фази економічного циклу, трансформаційна криза.

JEL: E32.

Циклічна динаміка ринкової економіки розвинених країн подана короткостроковими, середньостроковими, а також великими циклами М. Кондратьєва. Перехід до ринкової економіки в Україні почався в 1990-ті роки, тому емпірична база дозволяє досліджувати середньострокову циклічну динаміку. Дослідження економічного циклу актуально з тієї точки зору, що лише розуміння сутності та закономірностей розвитку фаз економічного циклу дозволяє розробляти ефективну антикризову економічну політику держави.

Сутність і закони розвитку економічних циклів досліджені у працях К. Маркса, К. Жугляра, М. Туган-Барановського, Дж. Кейнса, Й. Шумпетера та ін. Особливе місце серед теорій циклічного розвитку економіки посідає теорія довгих хвиль економічної кон'юнктури М. Кондратьєва, що охоплює як економічні, так і соціальні аспекти циклічної динаміки суспільства і спирається на ретроспективний аналіз історичних фактів і велику емпіричну базу. Сучасні теорії циклічності економіки мають комплексний характер і враховують інституційні, науково-технічні та політичні детермінанти. Циклічність сучасної української економіки досліджено у працях Л. Возної, В. Гейця, Я. Жаліла, В. Кузьменка та ін.

У сучасній економіці процеси розвиваються стрімко, набуваючи важкопрогнозованих форм, тому дослідження економічних циклів не можна вважати завершеним. Економічний розвиток в Україні відбувається нерівномірно, йому властиві глибокі економічні кризи і періоди економічного

Подлесна Василина Георгіївна (podlesnw@mail.ru), канд. екон. наук, доц.; старший науковий співробітник відділу економічної теорії ДУ "Інститут економіки та прогнозування НАН України".

зростання. Необхідно з'ясувати, в чому полягають особливості циклічної динаміки економіки країни і чи можна виокремити в ній періодично поновлювані фази.

Перехід від планової економіки до ринкової в Україні відбувся не в результаті природних процесів, породжених поглибленням поділу праці, економічною відособленістю товаровиробників, зростанням масштабів товарно-грошових відносин, а у процесі реалізації ліберальних сценаріїв реформ, керованих інститутом держави під впливом міжнародних фінансово-кредитних організацій. На початковому етапі реалізації реформ в економіці й у суспільстві розгорнулася глибока трансформаційна криза. На сьогоднішній день вона не лише переборена, але й набула ще більших масштабів. Тому в дослідженні циклічної динаміки вітчизняної економіки слід виходити з того, що економічний цикл формувался в умовах інверсійного розвитку соціально-економічної системи, що стримує розв'язання властивих їй суперечностей. Загалом сформувався цикл, що рухається шляхом демодернізації: не досягнуто показників економічного розвитку дореформеного періоду, відбувається деструкція інституційного середовища.

На початку ринкової трансформації у країні впроваджувалися механізми вільної ринкової економіки й одночасно руйнувалося її державне регулювання в умовах переваги державного сектора (Мочерний, 1995). У 1991–1994 роках соціально-економічні процеси в Україні розвивалися переважно стихійно, відбувся обвал економіки: різке падіння ВВП, високі темпи інфляції, зростання безробіття, стрибкоподібне зростання дефіциту бюджету. Однією з найболісніших проблем, породжених економічними реформами початку 1990-х, була інфляція, зумовлена політикою лібералізації. Розвиток гіперінфляції спричиняло також те, що дефіцит бюджету покривали значною мірою за рахунок емісії грошей, а прями та дешеві кредити надавали переважно державним індустріальним і сільськогосподарським підприємствам у розмірах, що становили, наприклад, 1993 року майже третину ВВП (Палагнюк, 2009). Зовнішнім чинником, що сприяв підвищенню темпів інфляції, стало зростання цін на енергоресурси, імпортовані з Росії.

У 1995–1996 роках Україна активно співпрацювала з МВФ. Головними цілями економічних перетворень стали фінансова стабілізація з застосуванням твердої грошово-кредитної політики і подальша лібералізація економіки. У цей період посилилася роль НБУ, його тверда монетарна політика дозволила подолати гіперінфляцію. Зменшився також дефіцит бюджету. 1995 року почалася широка приватизація. Проте в економіці тривали негативні тенденції: дефіцит грошей призвів до згортання товарно-грошових відносин, розвитку бартеру, занепаду промислового і сільськогосподарського виробництва, зростання тіньової економіки. 1997 року загострилася проблема бюджетного дефіциту. Для її подолання використовували зовнішні валютні позики, а також облігації внутрішньої державної позики. Нарощування масштабів зовнішніх і внутрішніх запозичень призвело до сплеску інфляції та девальвації гривні, що посилилася під впливом азіатської фінансової кризи 1997–1999 років. Вихід із кризи позначився лише 2000-го. Девальвація гривні наприкінці 1990-х підвищила цінову конкурентоспроможність українського експорту (Косикова, 2014).

У 2000–2004 роках прискорилися процеси формування кланово-олігархічної економіки в умовах масштабної приватизації великих об'єктів власності та підвищувальної економічної кон'юнктури. Перегрів глобальної економіки наприкінці підвищувальної хвилі V великого циклу Кондратьєва

дозволив українській економіці, орієнтованій на експорт сировини і продукції низьких переділів, прискорити темпи зростання, не здійснюючи ні технологічної, ні інституційної модернізації.

У 2005–2010 роках здійснювалися реформи, спрямовані на євроінтеграцію, що передбачало впровадження стандартів ЄС у законодавстві й економіці та дозволило 2005 року отримати статус країни з ринковою економікою, а 2008-го вступити до СОТ (Косикова, 2014). У цей період державна економічна політика у країні розвивається в рамках зобов'язань перед МВФ, а також зобов'язань, пов'язаних із підготовкою і вступом до СОТ і підготовкою до асоціації з ЄС.

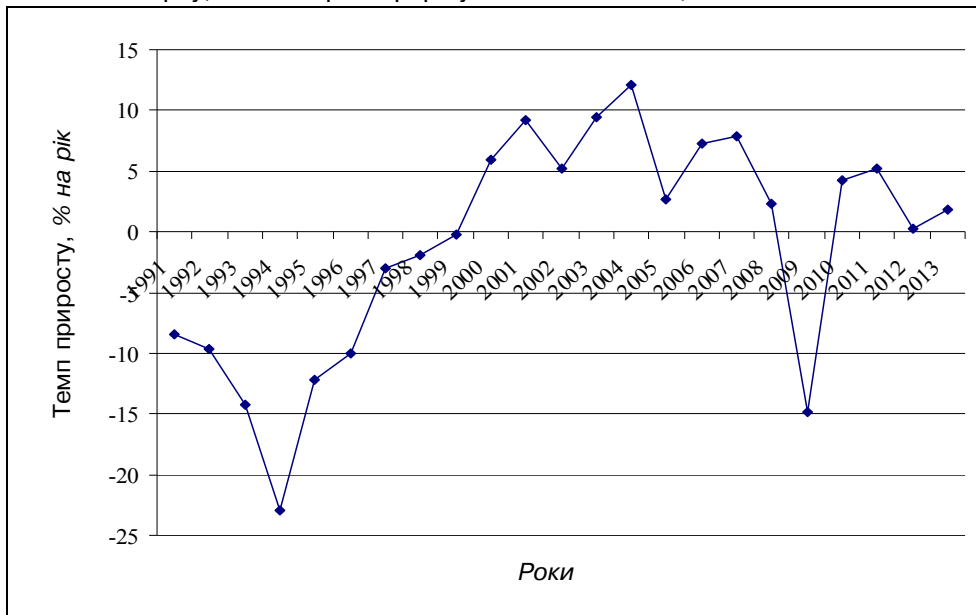
У 2010–2013 роках було взято курс, першою чергою, на технологічну модернізацію і глибшу інтеграцію у світову економіку, тривала підготовка до асоціації з ЄС, що передбачала вдосконалення інституційного середовища.

На практиці починаючи з 1991 року інституційна і технологічна модернізації не здійснювалися на рівні, необхідному для стабілізації та подальшого розвитку вітчизняної соціально-економічної системи, слабкість і недосконалість якої виявилися під час розгортання першої хвилі світової економічної кризи (2008–2009) і посилювалися в період сучасної трансформаційної кризи. Загалом ця модель соціально-економічного розвитку базується на виробництві й експорті продукції третього і четвертого технологічних укладів, є залежною від зовнішнього фінансування, продукує інститути деструкції, тобто проявляє більшою мірою ознаки демодернізації, ніж модернізації.

Для аналізу економічної кон'юнктури застосовують показники, що характеризують динаміку самовідтворюваної економічної системи. М. Кондратьєв, аналізуючи економічну кон'юнктуру, розглядав динаміку середнього рівня товарних цін, відсотка на капітал, номінальної заробітної плати, оборотів зовнішньої торгівлі, обсягів виробництва вугілля, чавуну, свинцю (2002). П. Самуельсон вважав, що в аналізі циклічних коливань важливою є, насамперед, динаміка сукупної зайнятості, сукупного виробництва і сукупного (реального) національного доходу. Як другорядні він розглядав такі показники: курс цінних паперів, оптові ціни, рівень прибутків, виробництво сталі (1994). Статистичною базою дослідження економічних циклів в Україні є дані, що характеризують динаміку ВВП, платіжного балансу, рівня безробіття. З 1970-х років динаміка інфляції не відповідає логіці розвитку економічного циклу: стагфляція, а також дефляція в період економічного поживлення стали доволі поширеними явищами в ринковій економіці. Україна з 1990-х років інтегрована у світову ринкову економіку, тому дослідження економічних циклів у її економіці має ґрунтуватися на результатуючих показниках суспільного відтворення, а показники, що характеризують інфляцію, можна розглядати як додаткові характеристики. Розглянемо динаміку ВВП (рис. 1).

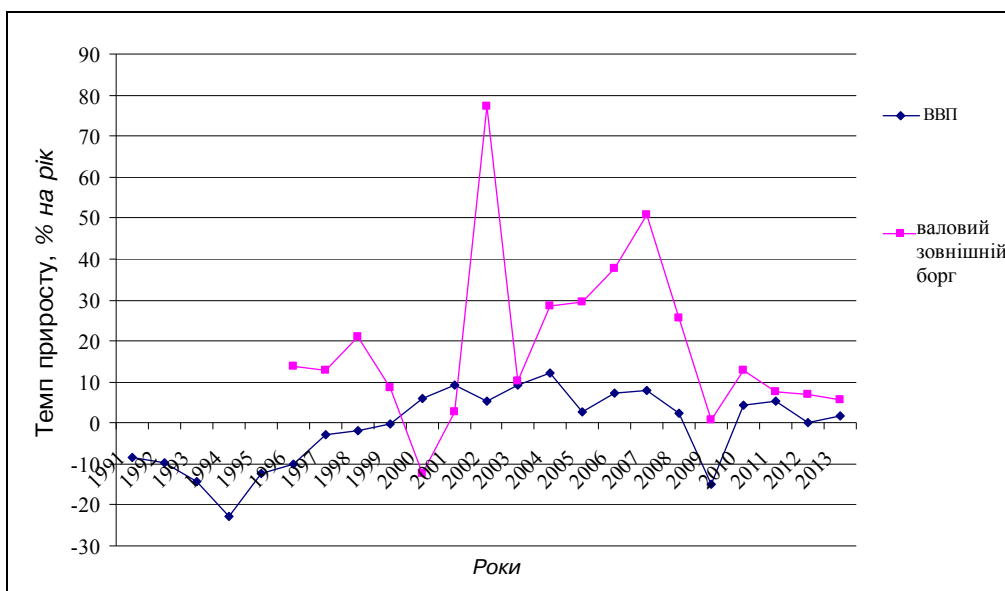
Найглибшим падіння темпів приросту ВВП було 1994 і 2009 років. У період з 1991 по 1999 роки включно темп приросту ВВП був негативним. Разом з тим з 1995 року починається зниження темпів падіння ВВП, а з 2000-го по 2008-й вони демонструють підвищувальну динаміку, яка вповільнюється після 2004 року. З 2010 по 2013 роки темпи приросту ВВП залишалися позитивними, але невисокими. Проаналізувавши дані про стан динаміки валового зовнішнього боргу з 1996 по 2013 роки (рис. 2) і зіставивши їх з динамікою ВВП, доходимо висновку, що економічна політика держави й економічна стратегія суб'єктів господарювання базувалися на нарощуванні зовнішніх запозичень. Зазначимо, що особливістю вітчизня-

ної моделі соціально-економічного розвитку є активне нарощування зовнішнього боргу, яке не трансформується в інвестиційні потоки.

Рисунок 1. Динаміка ВВП України

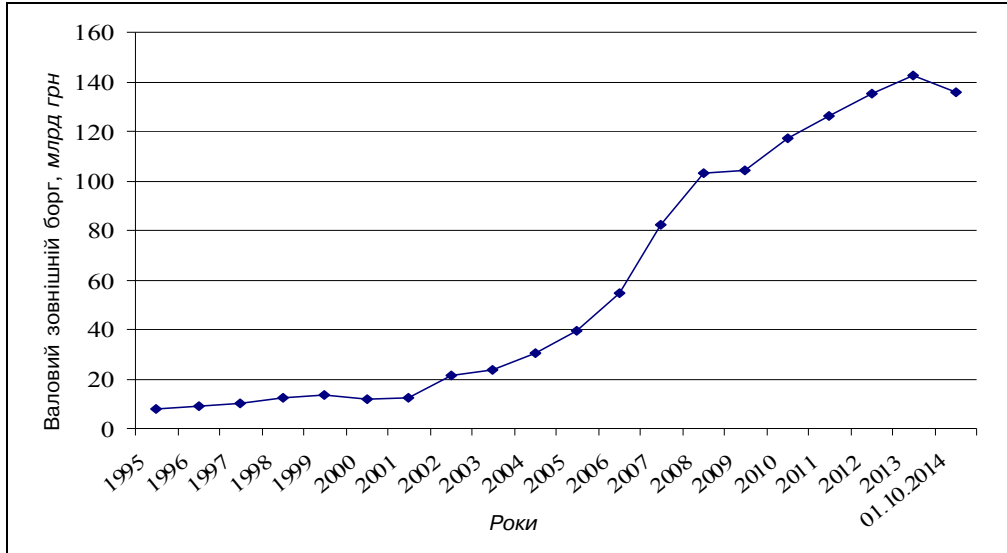
Побудовано на підставі даних: World Development Indicators // <http://databank.worldbank.org/data/views/variableselection/selectvariables.aspx?source=world-development-indicators#>.

Рисунок 2. Динаміка ВВП і валового зовнішнього боргу України

Побудовано на підставі даних: Статистичний щорічник України за 1995 рік. – К., 1996; Статистичний щорічник України за 1996 рік. – К., 1997; Платіжний баланс України за 2003 рік // <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=36478>; Платіжний баланс і зовнішній борг України 2008 рік // <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=36477>; Платіжний баланс і зовнішній борг України 2013 рік // <http://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=7471977>; World Development Indicators // <http://databank.worldbank.org/data/views/variableselection/selectvariables.aspx?source=world-development-indicators#>.

Отже, масштаби валового зовнішнього боргу України збільшуються (див. рис. 2). Особливо інтенсивним цей процес став починаючи з періоду формування кланово-олігархічної економіки (рис. 3).

Рисунок 3. Динаміка валового зовнішнього боргу України

Побудовано на підставі даних: Статистичний щорічник України за 1995 рік. – К., 1996; Статистичний щорічник України за 1996 рік. – К., 1997; Платіжний баланс України за 2003 рік // <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=36478>; Платіжний баланс і зовнішній борг України 2008 рік // <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=36477>; Платіжний баланс і зовнішній борг України 2013 рік // <http://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=7471977>.

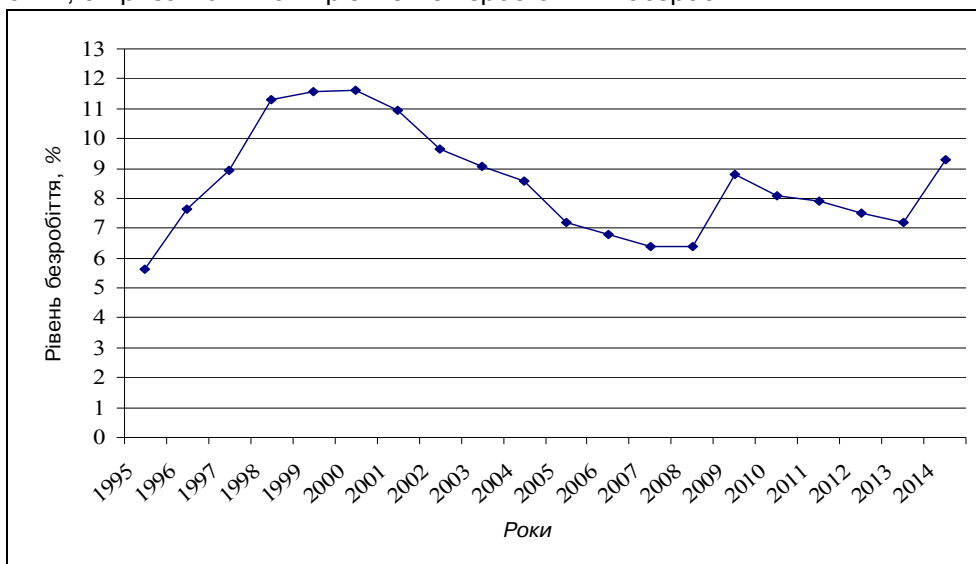
Нарощування зовнішнього боргу несе в собі дуже багато ризиків для національної економіки. При цьому зовнішній борг може стати джерелом інвестиційних ресурсів, у тому числі для здійснення модернізаційних проєктів. Щоб він став джерелом інвестиційних ресурсів для галузей, що забезпечують конкурентоспроможність економіки, необхідний сильний інститут держави, здатний керувати цим процесом і спрямовувати зовнішні позики в інвестиційне річище. Проте інститут держави і Національний банк України виявилися нездатними виступити в ролі ефективного диригента фінансових потоків.

Одним із найважливіших індикаторів економічної кон'юнктури є рівень безробіття. Проте в Україні динаміка цього показника не відтворює економічний цикл (рис. 4).

Динаміка рівня безробіття в Україні до початку 2000-х років не відповідає економічній кон'юктурі. На початку 1990-х, коли був глибокий обвал економіки, робітники і службовці отримували заробітну плату продукцією, або працювали в умовах тривалої невиплати заробітної плати, або перебували у вимушених відпустках. При цьому офіційний зареєстрований рівень безробіття був мізерно малим.

Активізація приватизаційних процесів 1996 року сприяла зростанню безробіття, водночас відбувалося вповільнення темпів падіння економіки. Початок масштабної приватизації великих об'єктів власності 2000-го також сприяв сплеску безробіття в умовах економічного пожвавлення і переходу від негативних до позитивних темпів приросту ВВП. Надалі динаміка безробіття більшою мірою відповідає фазам економічного циклу. У період економічного пожвавлення і підйому (2001–2008) вона знижується. 2009 року

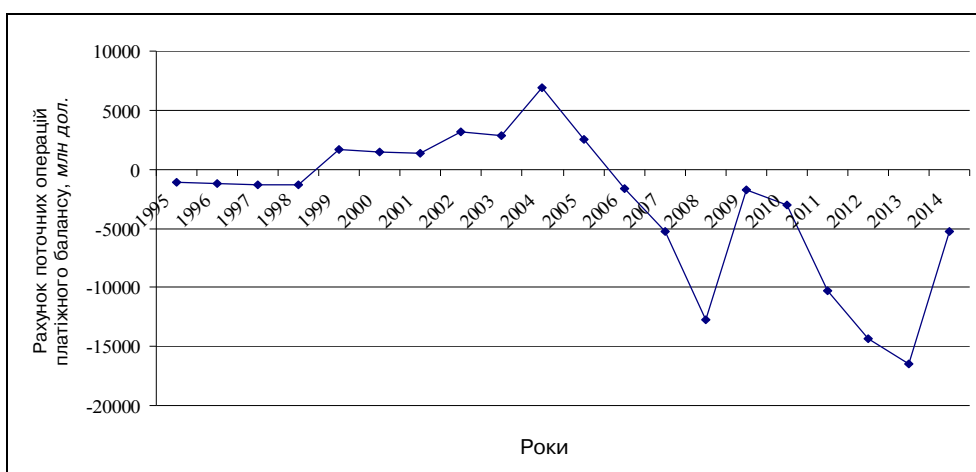
реакцією на кризу, що почалася 2008-го, стає зростання безробіття, фаза депресії в 2010–2013 роках супроводжується незначним зниженням безробіття, а криза 2014-го вирізняється зростанням безробіття.

Рисунок 4. Динаміка рівня безробіття (за методологією МОП)

Побудовано на підставі даних: Основні статистичні показники зі статистики праці // <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Оцінити конкурентоспроможність національної економіки, а відповідно, й її здатність протистояти глобальним економічним кризам дозволяє аналіз динаміки рахунку поточних операцій платіжного балансу (рис. 5).

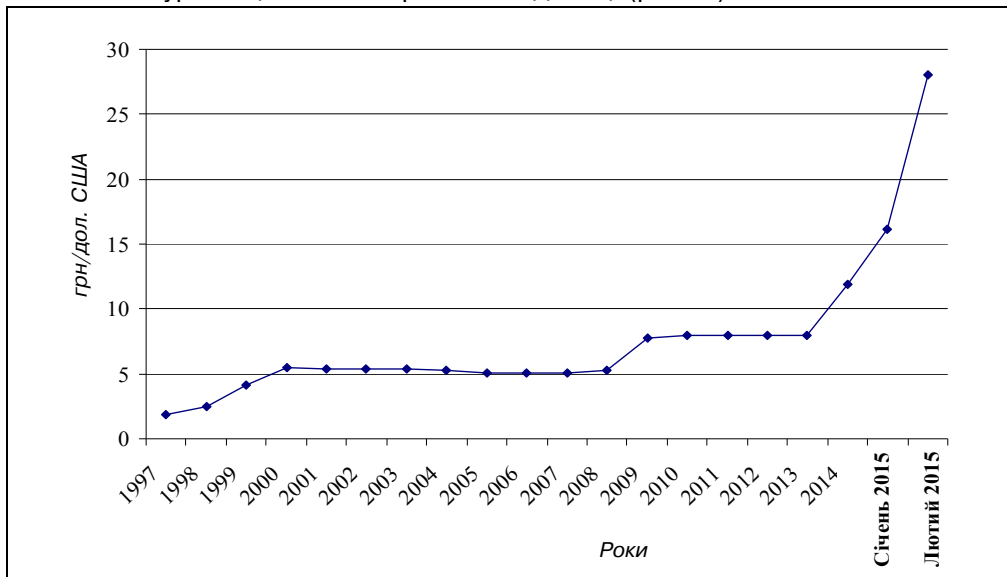

Рисунок 5. Динаміка рахунку поточних операцій платіжного балансу України

Побудовано на підставі даних: Платіжний баланс України за 2002 рік // [http://www.bank.gov.ua/control/uk/doccatalog/list?currDir=36455](http://www.bank.gov.ua/control/uk/doccatalog/list?currDir=36455;); <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=76453>; Платіжний баланс і зовнішній борг України 2008 рік // <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=36477>; Платіжний баланс // http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44464.

Динаміку рахунку поточних операцій платіжного балансу України можна поділити на такі періоди: 1995–1998 – знижувальна тенденція, 1999–2004 – підвищувальна, 2005–2008 – знижувальна, 2009–2010 – зменшення негативного сальдо, 2011–2013 – знижувальна (див. рис. 5).

Значний вплив на стан рахунку поточних операцій платіжного балансу і на економічну кон'юнктуру загалом справляє грошово-кредитна політика центрального банку, одним із найважливіших результуючих показників якої є курс національної грошової одиниці (рис. 6).

Рисунок 6. Динаміка офіційного середньорічного курсу гривні

Побудовано на підставі даних: Національний банк України. Статистика. – 6.11.2011 // <http://www.bank.gov.ua/>; Бюлетень Національного банку України. Статистичні матеріали. Грудень 2014 року // http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=71195.

Девальвація національної грошової одиниці впродовж 1998–2000 років (див. рис. 6) сприяла подоланню кризи платіжного балансу і формуванню позитивного сальдо рахунку поточних операцій. З 1999 по 2005 роки сальдо рахунку поточних операцій залишається позитивним, досягнувши 2004-го максимального значення. У 1999–2005 роках збільшувалися обсяги експорту, загалом ситуація на зовнішніх ринках була сприятливою. Водночас формувалися передумови для зростання імпорту, зокрема, підвищення споживчого та інвестиційного попиту в економіці та незначна ревальвація гривні, що почалася 2001-го (див. рис. 6), стимулювали зростання імпорту. З 2005 по 2008 роки посилилася тенденція зростання імпорту, що пов'язано зі зростанням реальних доходів населення й обсягів споживчого кредитування. З 2006 року сальдо рахунку поточних операцій стає негативним. Наприкінці 2008-го починаються процеси девальвації, що сприяє скороченню внутрішнього сукупного попиту, а згодом і скороченню імпорту 2009 року. Водночас падіння попиту на світових ринках, що першою чергою стосувалося сировинних товарів, зумовило падіння українського експорту. Глибоке падіння сальдо рахунку поточних операцій, яке 2008-го сягнуло значення -12763 млн дол., було припинено в 2009–2010 роках, чому сприяла девальвація національної грошової одиниці (див.

рис. 6), а також скорочення обсягів імпорту. У 2011–2013 роках падіння сальдо рахунку поточних операцій тривало, при цьому курс національної грошової одиниці залишався стабільним. 2014-го сальдо рахунку поточних операцій залишалось негативним, але дефіцит рахунку поточних операцій скоротився, що пов'язане зі скороченням експорту та імпорту товарів і послуг в умовах різкої девальвації національної грошової одиниці.

В Україні економічний цикл сформувався в умовах інверсійної трансформації економіки, що вплинуло на його тривалість і на протікання фаз циклу. Перший цикл починається з трансформаційної кризи економіки і завершується кризою 2008–2009 років.

Розглянемо фази цього циклу. При цьому використовуємо схему розвитку економічного циклу, що полягає в чергуванні таких фаз: 1) криза, 2) депресія, 3) поживлення, 4) підйом в економіці. Циклоутворювальною фазою є криза. "Отже, якщо розглядати суспільство загалом, – пише К. Маркс, – то криза більшою або меншою мірою створює нову матеріальну основу для наступного циклу оборотів" (1950).

З 1991 по 1994 роки у країні розгорталася економічна криза, зумовлена кардинальними інституційними і соціально-економічними трансформаціями. У цей період відбулося глибоке падіння ВВП (див. рис. 1), зuboжіння широких верств населення. Обвал економіки супроводжувався рекордними темпами розвитку інфляційних процесів (табл. 1).

Таблиця 1

Індекс споживчих цін (1991–1994)

Показник	1991	1992	1993	1994
Індекс споживчих цін (грудень до грудня попереднього року), %	390	2100	10256	501

Складено на підставі даних: Індекси споживчих цін в 1991–2014 pp. // <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

З 1995 по 1998 роки українська економіка входить у фазу депресії, що вирізняється вповільненням темпів падіння економіки, зокрема, зменшилися темпи падіння ВВП. Криза 1998 року мала переважно фінансовий характер і вписувалася в загальну динаміку економічного циклу. Вона була зумовлена тим, що проблему дефіциту бюджету розв'язували шляхом активних зовнішніх і внутрішніх запозичень, окрім того, на погіршення економічної кон'юнктури в Україні вплинули азіатська фінансова криза і фінансова криза в РФ. Здійснювана в 1997–1998 роках політика фінансової стабілізації призвела до поновлення зростання інфляції та девальвації гривні. Водночас девальвація національної грошової одиниці та підвищувальна кон'юнктура світової економіки сприяли зростанню експорту продукції галузей, які є базисом української економіки.

1999 року почалася фаза економічного поживлення: сальдо рахунку поточних операцій платіжного балансу стало позитивним, а з 2000-го позитивними стали і темпи приросту ВВП (див. рис. 1, 5). При цьому інфляція впродовж 1999–2000 років була доволі високою.

Перехід до економічного підйому починається у 2002–2003 роках. Для нього є характерними високі темпи приросту ВВП і позитивне сальдо рахунку поточних операцій платіжного балансу (див. рис. 1, 5). Найвищою точкою економічного зростання в першому циклі став 2004 рік. Цей цикл триває до 2008–2009 років, коли починається світова циклічна економічна криза.

Другий цикл ринкової економіки України починається з циклічної кризи 2008–2009 років, а у 2010–2013-х настає нетривала фаза депресії, що змінюється новою кризою, яка має вже гібридний характер (табл. 2).

Таблиця 2

Середньостроковий економічний цикл в Україні

Фаза циклу	Часовий період
<i>Перший цикл</i>	
Криза	1991–1994
Депресія	1995–1998
Пожвавлення	1999–2001
Економічний підйом	2002–2008
<i>Другий цикл</i>	
Криза	2008–2009
Депресія	2010–2013
Криза	2014 – ?

Складено автором.

Тривалість першого економічного циклу в українській економіці складає 18 років. Зазвичай середньостроковий економічний цикл триває 10–12 років. У розвинених країнах останнім часом спостерігається тенденція до зменшення періоду розгортання середньострокового економічного циклу. Інверсійний характер інституційних перетворень, кількарізові зміни державної стратегії реформування української соціально-економічної системи, посилення науково-технічного відставання, наростання демодернізаційних тенденцій у всіх сферах економіки, науки і суспільства обумовили вповільнення процесу розгортання економічного циклу.

Другий середньостроковий економічний цикл в Україні починається з кризи, що має особливий, комплексний характер. Циклічна криза світової економіки у 2008–2009 роках вплинула на загострення трансформаційної кризи в Україні, яка охопила згодом не тільки економічну, але й політичну сферу суспільного життя. Сучасну соціально-економічну кризу в Україні можна також характеризувати як гібридну кризу, зумовлену тим, що суперечності, які формувалися впродовж 24 років в економіці та суспільстві, були розв'язані лише частково, при цьому відбувалося "схрещування" суспільних інститутів, призначених для виконання різномірних функцій: інституту сім'ї з ринковими інститутами, що виявляється у зведенні функцій сім'ї до функцій економічного суб'єкта – домогосподарства; інституту сім'ї з інститутом держави, що виявляється у формуванні кланово-олігархічних відносин; інститутів конкуренції з інститутами лобювання в економічній і політичній сферах, що також інституціалізує кланові відносини.

Отже, динаміка найважливіших макроекономічних показників в Україні впродовж 1991–2008 років відтворює всі фази середньострокового економічного циклу. Особливістю першого економічного циклу є те, що він відкривається трансформаційною кризою початку 1990-х років

Наступний економічний цикл починається з циклічної кризи, яка охопила всю світову економіку, але після незначного вповільнення кризових процесів, з 2013 року, розгортається криза, що має гібридний характер, в умовах якої соціально-економічні суперечності не розв'язуються, більше за те, виникають їх нові, складніші форми. Одна з причин сучасного кризового стану вітчизняної соціально-економічної системи полягає в тому, що з усіх застосовуваних інститутом держави підходів до реформування економіки і суспільства впродовж тривалого періоду (1994–2004)

реалізовували тільки один підхід без різких поворотів у внутрішній і зовнішній економічній політиці, які призводять до загострення внутрішніх соціально-економічних, а також геополітичних суперечностей. Проте соціально-економічна модель, використовувана в цей період, за зміни зовнішньо-економічних і зовнішньополітичних орієнтирів стала основою гострих економічних і політичних криз. Як у період економічного зростання (з початку 2000-х років і до кризи 2008–2009-х), так і в період депресії, що почалася 2010 року і була комфортнішою для економіки і суспільства, ніж попередній кризовий період, спроби соціальної, економічної та технологічної модернізації не були успішними і мали різноспрямований характер.

Література

- Кондратьев Н.Д. (2002) Большие циклы конъюнктуры и теория предвидения // Избранные труды. М.: Экономика.
- Косикова Л.С. (2014) Основные этапы и результаты социально-экономических трансформаций на Украине // Журнал НЭА. № 1 (21). С. 167–171 // <http://www.econorus.org/repec/journal/2014-21-167-171r.pdf>.
- Маркс К. (1950) Капитал. Т. 2. М.: Политиздат.
- Мочерний С. (1995) Основні причини соціально-економічної кризи в Україні та шляхи її подолання // Економіка України. 1995 . № 2. С. 48–58.
- Палагнюк Ю.В. (2009) Економічні реформи в Україні під час президентства Л.М.Кравчука // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Сер.: Політологія. Т. 122. Вип. 109. С. 54–59 // http://nbuv.gov.ua/pdf/Npchdupol_2009_122_109_12.pdf.
- Самуэльсон П. (1994) Экономика. М.: Машиностроение. Т. 1.

Надійшла в редакцію 20.04.2015 р.

THE CYCLICAL NATURE OF ECONOMIC TRENDS IN UKRAINE

Vasylyna Podliesna

Author affiliation: PhD in Economics, Senior Researcher, Institute for Economics and Forecasting, NAS of Ukraine. Email: podlesnw@mail.ru.

The article proves that the formation of market economy in Ukraine started in conditions of a transformational economic crisis that led to deep structural imbalances and institutional contradictions of the economy, resulting in increased amplitude of cyclical fluctuations. The author characterizes the medium term cycle of fluctuations in the national economy: the dynamics of macroeconomic indicators analyzed shows that, from 1991 to 2008, all four phases of the economic cycle (crisis, depression, recovery, and growth) took place.

The first economic cycle was opened by the transformational crisis; the second one began with another cyclic crisis of 2008, which transformed into a hybrid crisis involving both socio-economic and political spheres. It is proved that the characteristics of economic cycles prevailing in the country are due to the inversion nature of social and economic transformations.

Keywords: economic cycle, phase of the economic cycle, transformational crisis.

JEL: E32.